

Carlos Bulosan ŞU BABAMIN İŞLERİ

ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI
Öykü

Çeviren: Tarık Dursun K.

Resimleyen: Mustafa Delioğlu

4. basım

CAN
ÇOCUK

Carlos Bulosan ŞU BABAMIN İŞLERİ

Çeviren: Tarık Dursun K. ■ Resimleyen: Mustafa Delioğlu

Yayın Yönetmeni: Samiye Öz
Yayın Koordinatörü: İpek Gür
Kapak ve İç Tasarım: Gözde Bitir S.
Tasarım Uygulama ve Dizgi: Gelengül Çakır
Düzeltili: Fulya Tükel
Kapak Baskı: Azra Matbaası
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

1. Basım: 1991

4. Basım: Aralık 2010

ISBN 978-975-510-283-2

The Laughter of My Father, Carlos Bulosan

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 1991

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak

kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı

izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Can Sanat Yayınları Yapım, Dağıtım, Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 89 Faks: 252 72 33
www.cancocuk.com cancocuk@cancocuk.com

Bu kitabın sahibi:

Carlos Bulosan

Yazar ve şair Carlos Bulosan, 1911 yılında Filipinler'de dünyaya geldi. Ülkesindeki ekonomik bunalımdan kurtulmak için 17 yaşında Amerika'ya göçtü ve burada, bağbozumundan bulaşıkçılığa kadar birçok işte çalıştı. Amerika'da o dönemde yaygın olan ırkçılıktan etkilenen yazar, bu konuda aktif olarak mücadele etti. Verem için tedavi gördüğü sırada günde iki kitap okumaya başladı ve ardından, güçlü bir yazar ve aynı zamanda Amerika'da zor şartlarda yaşayan Filipinlilerin sesi haline geldi. *Amerika Kalbimde* (America is in the Heart), yazarın en tanınmış eseridir.

ŐU BABAMIN İŞLERİ

İçindekiler

- Dertli Kuşak, 7
Büyükbabamız, 21
Yeni Gelin, 33
Beyaz At, 45
Manuel Amcam, 56
Babamın Ođlu, 69
Papaza Bir Keçi de Babamdan, 77

Dertli Kuşak

Daha ben bir aylık falan bir çocukmuşum, Birinci Dünya Savaşı patlamış. O yüzden benim bütün çocukluğum büyük bir hayhuy içinde geçti. Biraz büyüyüp kendimi bildiğim sıralardaysa, ağabeyim Polon, öbür yirmi beş bin gönüllüyle birlikte Filipin Muhafız Gücü'ne katılıp Avrupa'ya savaşmaya gitti.

Günler geçip giderken, savaş, hiç ummadığımız bir anda, nasıl birdenbire gelmişse, yine öyle birdenbire bitiverdi. Ama çocukluğumun o erişilmez günlerini de birlikte aldı götürdü.

Savaşa giden askerlerin tümü terhis oldular. Kasabamızın on bir gönüllüsünden yalnızca üçü sağ salim döndü geldi. Biri savaşta vurulmuş, ikisini daha gemideyken bulaşıcı bir hastalık götürmüştü. Öbür üçü, bir kolayına getirmişler, gitmeyip kentte kalmışlardı.

Geriye dönen üç askerin üçü de dünyalarına küskündü. Sağdılar, dönmüşlerdi, ama bu olgu onlarca anlamını yitirmişti artık.

Belediye Sarayı'nın karşısındaki çayırda bütün gün kös kös oturuyorlardı. Bazen geceleri de gelirlerdi. Kimseyle konuşmuyorlardı. Oturup çimenleri tek tek yoluyorlar, hiç durmadan gökyüzüne bakıyorlardı. Tembel, uyuştular. Karıncalar, sinekler ağızlarına burunlarına doluyor, ama onlar kıllarını bile kıpırdatmıyorlardı.

Bazen paralarını denkleştirerek otobüsün birine atlıyorlar, yakınımızdaki büyük kente şöyle bir uzanıyorlardı. Genellikle bağıra çağıra şarkılar söyleyerek dönerlerdi.

Paralarının olmadığı günler daha bir küskün olurlardı. Paraları olmadı mı, çimenlere otururlar, hep gökyüzünü kollarlardı.

Üstleri başları dökülüyordu, postalları delik deşikti.

Ağabeyim Polon, bu üç yalnız, küskün askerden biriydi. Evin semtine uğramazdı. Arada, nereden eserse eser, çıkar gelirdi. Geldiğinde de vakit gece yarısını çoktan geçmiş olurdu tabii. Hepimiz uyumuş olurduk. Polon, mutfakta el yordamıyla pirinç pilavını bulur, bir başına karanlıkta tıkınırdı.

Bir gece babam üstüne geldi, bastırdı. Polon, pilava tuzlu sardalye katmıştı, yiyordu; elinde bir şişe

de kırmızı şarap vardı. Babam, o güne dek, Polon'un şarap içtiğinden habersizdi, şaşırды ilkin. Sonra, "Çok yalnızlık çekiyor da," dedi. "İçi sıkılıyor çocuğun, ondan..."

Anam, "Laf mı seninki de Simeon?" dedi. "O da ne demekmiş? Daha parmak kadar bir çocuk o."

"Sen anlamazsın böyle şeylerden Marta," dedi babam. "Savaş yıllarında, çocuklar, göz açıp kapayana kadar, bakarsın koskocaman olmuş, büyüyüvermişlerdir."

Polon ses etmeden kalktı, yürüdü. Avlunun öbür yakasına geçti. Durdu. Postalinin burnuyla toprağı kazıdı. Ne yapıyor diye pencereden onu gözlüyorduk. Polon, son görüşüymüş gibi bir bizim eve, bir bitişik komşu eve baktı.

Babam, "Bu çocukcağız yitip gidecek böyle yahu!" dedi, başını salladı. Seğirtti Polon'un arkasından. Polon bahçe kapısını tutmadan yetiştı.

"Bir sıkıntın, bir derdin falan mı var oğul?"

"Yok bir şeyim baba," dedi Polon.

Hepsi bu kadardı. Başka bir söz etmedi babama; ne kendi üzerine ne de savaş üzerine. Öyle sustu kaldı. Babam kollarıyla sardı Polon'u, kucaklaştılar. Baba-oğul, birlikte kasabanın yolunu tuttular.

Anam hışımla pencereyi arkalarından kapadı.

Bize de sert sert, "Yıkılın bakayım ayağımın altından, yumurcaklar!" diye bağırdı.

Güpegündüzdü, adamın biri evimize girip babasının malıymış gibi bizim koca öküzü götürmeye kalkıştı. Anam hemen araya girdi, adamın elinden koca öküzün ipini çektirdi. Beriki, bastonuyla anamın eline vurdu, anam ipi bıraktı. İpi bırakır bırakmaz da adam kendini yerde buldu. Düşmesiyle kalkması bir oldu, çeke çeke koca öküzü sürümeye başladı. Anam bu, durur mu, o da kuyruğuna yapıştı hayvanın. Koca öküzçük iki arada bir derede kalmıştı. Biri gitsin diye ipinden, biri de kalsın diye kuyruğundan asılıyorlardı. Baktı olacak gibi değil, adama bir boynuz gösterdi,

ipini kurtardı. Anamı dut silker gibi sarstı bir, var gücüyle ırmak boyunda soluğu aldı.

Adam, “Gördün mü sen şimdi başıma geleni!” dedi. “Tut tutabilirsen hayvanı artık.”

“Allah’tan korkmaz, utanmaz seni!” dedi anam. “Elin öküzü nereden senin oluyormuş! Sıkılmıyor musun başkasının malını sahiplenmeye!”

“Üstüme iyilik sağlık! Ben mi başkasının malına sahip çıkıyorum? Güleyim bari, asıl benim malıma konmak istediler hep. Öküzü kocandan parasını tıklar tıklar sayıp aldım, kadın!..”

“Tuuuh, yalancı! Benim kocam sana öküz möküz satmaz!”

“Amma da ha! Bana sattı diyorum. Bir de kâğıt verdi sattım diye. İki tanık da imzaladılar kâğıdı.”

Cebinden bir kâğıt çıkardı, anama gösterdi.

“Benim okumam yazmam yok,” dedi anam.

Adam apışıp kaldı o zaman. Çevresini şaşkın şaşkın araştırdı. Duvarın tepesinden onları seyrediyordum. Gördü. Merdiveni getirip dayadı duvara.

“İn, oku da şu kâğıttakileri, cahil ananın aklı yatsın,” dedi.

“Ben okuma bilmem,” dedim.

“Bu ailede okuması yazması olan yok mu?”

“Sergio Amcam adını yazmayı biliyor.”

“Okumayı da söktürüyor mu?”

“Adını yazar, başka yazı bilmez. Onu da gerekli

diye zorla öğrendi. Sergio Amcam, hindistancevizi, sapan demiri falan satar köylülere, 'sattım' diye de bir kâğıt imzalar, verir. Evindedir şimdi. Uyuyordur. Yarın horoz dövüşüne gidecek de. İsterseniz uyandırayım."

Adam, "Boş ver amcanı şimdi!" dedi, koca öküzün peşine koşturdu.

Babam, o ara yanında iki marangozla yolun alt başında görüldü. Geldiler. Bizim evle Sergio Amcamın evi arasında durdular. Üçü birlik, yol kıyısındaki *guava*¹ ağaçlarını kesmeye koyuldular.

Anam eteklerini beline doladı, yerden bir odun kaptı, o önde ben arkada yola indik. Babamın karşısına dikildi:

"Öküzü sattığın doğru mu Simeon?"

Babam, "Bak, Marta," dedi. "Çekil başımdan şimdi, git mutfağına! Elinin hamuruyla benim işlerime karışma."

Anam diretti:

"Yanıt vermezsen, şuradan şuraya gitmem, bile-sin!"

Babam fitili aldı, hızla döndü, elindeki çanağı yere çaldı.

"Sattım, n'olacak yani?" dedi. "Satmasaydım, şaraphane açmak için dünya kadar parayı nereden bulurdum."

¹ *Guava*: Filipinler'de yetişen, meyvesi armuda benzeyen bir ağaç türü. (Ç.N.)

Anamda şafak attı. Yüzgeri eve döndü. Mutfak kapısını öyle bir vurdu ki, ardından camlar zangırdadılar. Çok geçmeden de iki kız kardeşimle evde ne var ne yok toplayıp yanına aldı, babamla bizi bir babama bırakıp köye gitti.

Şaraphanenin yapımı bitince babam kapıya

YALNIZ ESKİ SAVAŞÇILAR İÇİNDİR

diye bir yazı yazdırdı, astı.

Ağabeyim Polon'la iki asker arkadaşı, Belediye'nin karşısındaki çayırdan bizim şaraphaneye taşındılar. Nereye oturmuş, nereye uzanıp şöyle bir yatmışlarsa, çayırlar orada ezilip kavrulmuş, güdük kalmıştı. Babam şaraphaneye uzun bir peyke yaptırtmıştı. O peykenin üzerinde sabah, öğlen, akşam oturup kafayı çekiyorlardı şimdi. Şaraphanenin ne açıldığı vardı ne kapandığı. Günün yirmi dört saatinde açıktı.

Askerlerin böylece gamı kederi kalmadı. Şen şattırdılar. Durmadan gülüyorlar, şarkı söylüyorlardı. Gecenin bir saatinde evlerine gitmeye kalkıştıklarında babam da onlara katılıyordu. Dördü bir oluyorlar, şarkı çağıra çağıra yol boyunca askerler –ama gerçek askerler– gibi yere sert sert basarak yürüyorlar, milleti uykularından ediyorlardı. Postallarının sesi, susmuş, uyuyan kasabamızın evreninde sanki yüzlerce asker geçiyormuş sanısını veriyordu.

Askerler kendi başlarındaydılar. Kimseye “sensin”, “kaşının üstünde gözün var” demiyorlardı. Kumarcılar sürüsüne bereket, çevrelerinde onları ütmek için dört dönüyorlardı. Kavgaları kendi aralarındaydı. Bir başladılar mı hiçbirinin ağzı burnu sağlam kalmıyordu. Gerçek birer düşmanlarmışçasına dövüşüyorlardı birbirleriyle. Nedenini bir türlü bulup çıkaramıyorduk. Bilse bilse bir Polon bilirdi bunu, o da sır vermiyordu.

Kendilerince bir dünyaları vardı askerlerin, o dünyalarında yaşıyorlardı. Kimseyi taktıkları yoktu. Birileri yanlarına gelip otursa, büyü hemen bozuluyordu. Şarkıyı markıyı bir yana bırakıp susuveriyorlardı. Birileri onlar üstüne bir söz etmeye kalksa ya da bir şey diyecek olsa, sessiz sessiz bakışıyorlar, es geçiyorlardı.

Gelen giden yabancılar şaşakalırlardı onlara. Hiçbir şey anlamazlardı. Yanılıp da içlerinden biri bir bardak şarap istese, askerler kendi şarap dolu bardaklarını yolun tozuna gözlerini kırpmadan savuruyorlardı. Yabancı kişi, istediğine isteyeceğine bin pişman, toparlanıp gidiyordu. Askerler arkasından ağız dolusu gülüyorlar, kaldıkları yerden yarım şarkılarını sürdürüyorlardı.

Don Rico, kasabamızın eşrafından, zengin biriydi. Uşaklarından birini göndermiş, “Şarap al gel,” demiş.

Babam, gelen uşağa, "Senin okuman yok mu?" diye sordu.

Uşak hemen kabardı.

"Burada okuması olmayan bir ben miyim yani? Hem, tut ki öyle, n'olacak?"

"Kapıdaki yazıda *Yalnız Eski Savaşçılar İçindir* diye yazıyor. Bilmiyorsan, öğren!"

"Ben eski savaşçı mavaşçı değilim, Don Rico'nun uşağıyım. Ağam bana, git şaraphaneden şarap al, gel, dedi. Vermezsen, sen bilirsin."

Polon davrandı.

"Sen kimsin be?" dedi.

"Don Rico'nun başuşağıyım. Şarap almaya geldim."

"Vermiyorum!" dedi babam.

"Ama Don Rico'ya söylersem, fena olur sonra."

Askerler, "Söyle o Don Rico'ya, otursun oturduğu yerde, o kadar!" dediler.

Don Rico'nun uşağı, kızgınlığından köpüre köpüre gitti. Olup biteni ağası Don Rico'ya anlatmış olacak ki, çok geçmeden Don Rico, büyük alımlı arabasına kurulmuş, çıkageldi. Sokağın başında durdurdu arabasını, bir şişe şarap getirmesini emretti babama.

Babam umursamadı hiç, "Yok!" dedi, çıktı işin içinden.

Don Rico, "Sen aklını mı kaçırdın Simeon?" dedi.

"Ya senin okuman yok mu Don Rico?"

"Sen aklını kaçırmışsın Simeon."

"Benim senin parana ihtiyacım yok, o kadar."

Don Rico, "İki fiçı alacağım," dedi.

"Satılık şarabım yok diyorum sana, ne diyorsun hâlâ!"

Sokaktan gelip geçenler durmuşlar, dinliyorlardı. Don Rico ağalık gücüyle yetkisinin iki paralık

olduğunu görünce, “Simeon, Simeon!” dedi. “Bütün şaraphaneni satın alıyorum.”

“Satılık malım yok,” dedi babam. “İstemiyorum senin paranı yahu!”

Böyle dedi, kasabamızın en zengin, en sözü geçer adamının yüzüne şaraphanenin kapısını vurdu, kapattı.

Don Rico arabasına bindi, evine doğru çektirdi.

Babam ardından, “Ne aptal adam yarabbi,” dedi. “Parası var diye her şeyi satın alacağını sanıyor..”

O günün ertesi ile daha ertesi günler, babamın başında bir sürü belalar döndü dolandı. Don Rico, İlçe Meclisi’ni acele toplantıya çağırtmıştı. Gerçi üye falan değildi, ama çoğunlukla üyeler onun adamlarıydı. Bir fırtına ha koptu ha kopacaktı neredeyse. Bu işler olurken ağabeyim Polon’la iki arkadaşı da ortalıktan yittiler. Döndüklerinde, bir de baktık ki, daha yüzlerce asker arkadaşlarını da almışlar yanlarına, getirmişler.

Caddelerden marşlar söyleye söyleye geçtiler. Gülüyorlar, şakalaşıyorlardı. Kasabamız, şimdiye dek bu kadar çok askeri bir arada görmemişti. Askerler gelir gelmez postu hemen babamın şaraphanesine sermişlerdi. Durmadan şaraplarımızdan içiyorlardı.

Irmağın üst yakasında çadırlarını kurmuşlardı.

Kimsenin bir topluiğnesine bile el sürdükleri yoktu. Çadırlarının çevresini çitlemişler, düzeltip bahçe bile yapmışlardı. O kadar iyi yürekli kişilerdi ki, bahçelerine dalıp toprağı eşen; çiçeğı, sebzeyi bozan tavuklara, piliçlere “kışt” bile demiyorlardı.

Düzenli bir yaşayışları vardı. Sırayla çalışıyorlar, sırayla dinleniyorlardı. Bir de orkestraları vardı. Kendileri çalışıyorlar, kendileri söylüyorlardı. Millet başlarına toplanıyor, çadırların çevresi anababa gününe dönüyordu. Cümbüş tüm kasabayı tutmuştu. Kasabanın yerli erkeklerinden bazıları dayanamayıp hem şarkıya hem oyunlarına katılıyordu. Erkeklerin ardından kızlar da giriyordu aralarına. Askerlerle kasabalılar bir oluyorlar, yeri göğü inletiyorlardı.

Babamın şaraphanesini bir gece bilinmeyen kişiler kundaklayıp ateşe verdiler. Bu alçağın Don Rico'nun uşaklarından biri olduğunu bal gibi biliyorduk. Askerler de bunu öğrenince aralarından gözü pek kabadayıları görevlendirdiler. Kabadayılar, Don Rico'nun evinin tam karşısında mevzilendiler. Ondan sonra da başladılar gırtlaklarını yırtarcasına şarkı türkü söylemeye. Biri yorulup uykusu geldi mi, hemen bir başkası geliyor, gece gündüz şarkılarını bir an için bile olsun kesmiyorlardı.

Don Rico deliye döndü. Belediye Başkanı'na baş-

vurdu. Yargıçlara, avukatlarına danıştı. Askerlere karşı kimse bir şey yapamazdı. Yasalar, şarkı söyler ya da söyleyemez diye bir kayıt koymamıştı ki! Don Rico, İlçe Meclisi'ni bunlardan kurtulurum umuduyla yeneden toplamak istedi. İstedi ya, üyelerin hiçbiri yanaşmadı buna. Askerlerin, bu kez de kendi evlerinin karşısında cümbüşe başlayacaklarını çok iyi biliyorlardı. Don Rico yapayalnız kalmıştı. Kocaman, konak gibi evinin tüm pencerelerini, kapılarını sımsıkı kapattı. Günlerce yüzünü gören olmadı. Askerler yayılım ateşe devam ediyorlardı yine.

Sonra bir gün, Don Rico, ağlaya ağlaya askerlerin önüne çıktı. Sesinin var gücüyle, deliler gibi, “Yeter!” diye bağırdı. “Yeter, kesin artık!”

Babam ona baktı, kıs kıs güldü.

“Bir şartla,” dedi. “Bu askerciklerin tüm giderlerini, tüm zarar ziyanlarını karşılasan...”

“Her şeye razıyım, her şeye! Yeter ki kessinler artık şu Tanrı'nın cezası şarkılarını...”

Askerler hemen sustular, yerlerinden ayrıldılar. Çadırlarına dönüp kızlarla oyunlar oynadılar.

Babam, Don Rico'dan, askerlerin parasıyla kendi parasını çatır çatır aldı. Eski koca öküzden daha güçlü yeni bir öküz satın aldık, köye döndük. Anamla kız kardeşlerim hâlâ dönmemişlerdi. Ama anam,

babamın işi sil baştan çiftçiliğe döktüğünü görünce, günün birinde dönüp geldi evimize.

Askerler bir hafta daha kaldılar kasabamızda. Sonunda ağabeyim Polon'u da birlikte alıp gittiler.

O günden sonra gören olmadı onları.

Carlos Bulosan

ŞU BABAMIN İŞLERİ

Böyle baba dostlar başına!

Yazar, kendi çocukluk günlerinden esinlenerek yazdığı bu kitapta, bizlere babasını anlatıyor. Aklına eseni yapan, şaraba ve çocuklarına düşkün, müşfik bir babanın hem komik hem eğlenceli hem de bir parça hüznü öykülerini seveceğinizden hiç kuşquamız yok. Bu kitap; sinirli, nemrut ve korkutucu bir babadansa, sevecen ve güleç bir babanın, hayatı ne kadar güzelleştirdiğinin de bir kanıtı.